

УДК 327 (477)

**Самойлов О. О.,
м. Луганськ**

ЄВРАЗІЙСЬКА ПЕРСПЕКТИВА ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Проаналізовано найвірогідніший сценарій інтеграційного розвитку України, а також визначено причини можливого вступу України до майбутнього Євразійського Союзу.

Ключові слова: Євразійський Союз, Україна, Росія, інтеграція, імперія.

На сьогодні в світі відбувається активне формування нових потужних геополітичних гравців — відродження мусульманського світу, що пов'язане в першу чергу із перемогою ісламістів у країнах-учасницях «арабської весни», посилення КНР у світовій економіці тощо. У світлі цих подій для сучасної України виразно виділяються два великі геополітичні центри зі своїми інтеграційними проектами: Москва з реформованою імперією — майбутнім Євразійським Союзом — та Брюссель із Союзом Європейським. Враховуючи розпочатий у ЄС курс реструктизації самого союзу [1], а також нещодавні погрози ПАРЄ щодо введення санкцій проти України [2], є малоймовірним здійснення саме європейського сценарію інтеграційного розвитку найближчим часом. Натомість ряд факторів (економічний, політичний) робить актуальною тему інтеграції України до геополітичних структур, ініційованих Москвою.

Дослідженню можливостей вибору Україною промосковського напрямку у своїй політиці, а також приєднання України до Митного та майбутнього Євразійського Союзу в українській політичній думці свої роботи присвячували Д. Ключко, Г. Федотов, М. Шульга, О. Скребець та ін. Серед російських учених цю тематику досліджували А. Окара, Д. Замятін, О. Дугін та ін. Проте недостатньо висвітленим залишається реальна можливість приєднання України до майбутнього Євразійського Союзу, враховуючи сучасні тенденції її розвитку.

Українсько-російські відносини є дуже давніми за своєю історією та велими неоднозначними за своїм трактуванням кожною зі сторін.

Вважаючи себе єдиним правонаступником СРСР, а ширше — ідеї світового панування, РФ пройнялася амбіціями щодо відновлення макрополітичної державної структури на євразійському просторі й

тому прагне спрямувати свою зовнішню політику на реалізацію цієї месіанської ідеї [3].

У політиці РФ домінує євразійська парадигма — комплекс уявлень і зовнішніх орієнтацій, що був прийнятий або частково нав'язаний більшості народів Російської імперії протягом останніх трьохсот років. Сутність його — домінування Москви як центру Євразії. Зовнішньополітична доктрина РФ щодо «блізького зарубіжжя» сформульована однозначно: Москва вважає ці країни сферою своїх життєвих інтересів і не виключає втручання в їхні справи під гаслом «захисту інтересів російськомовного населення» (наприклад, нині діюча Військова доктрина РФ, зокрема ст. 26 та п. «К» ст. 27 цього документа [4]). Про те, що це не пусті слова, свідчить реальна російська політика в Придністров'ї, Абхазії, Таджикистані та інших регіонах. Російською Федерациєю офіційно, на парламентському рівні, не раз висловлювались територіальні претензії до України (наприклад, конфлікт за о. Тузла 2003 року).

Звичайно, що застосування збройних сил є невигідним для РФ з міжнародно-правової точки зору. Саме тому вона застосовує політичні та економічні важелі впливу задля відродження своєї імперії у її дещо зміненому вигляді — Євразійському Союзі, де, подібно до Союзу Радянського, республіки-члени формально матимуть свої уряди та задекларовану на папері «можливість виходу» зі складу Союзу.

Москва активно шкодує за «втраченими територіями» — країнами, які стали незалежними внаслідок розпаду СРСР, зокрема Володимир Путін заявляв, що «розвал Радянського Союзу — найбільша геополітична катастрофа ХХ століття» та «Радянський Союз — це та ж сама Росія, тільки називався інакше» [3].

Окрім того, прагнення Москви приєднати до своїх структур Київ обґрунттовується тим, що разом з Україною, як пише російський дослідник А. Окара, Росія перетворюється на імперію — світову державу, тоді як розділена з Україною Росія скочується до рівня «регіональної» держави [5, с. 12]. Саме тому відносно України Москва широко використовує усі важелі впливу — економічний, політичний, культурний тощо, адже для Росії імперська ідея завжди залишалася провідною.

Найвірогіднішим варіант розвитку та становлення само цього сценарію (інтеграцію України в ініційовані Москвою геополітичні проекти: Митний Союз, ОДКБ, ЄвроАЗЕС та як наслідок — до майбутнього Євразійського Союзу) автор вбачає через наявність таких факторів:

- політичного. Певна частина українського політичного класу (КПУ, у якої це задекларовано в програмі, а також частина ПР та відверто проросійських регіональних сил, таких як ПСПУ, «Русское Единство» у АРК та «Родина» в Одесі) виступає політичне та економічне зближення з РФ. Так, Валерій Коновалюк, народний депутат від Партії регіонів, 10 листопада 2011 року повідомив, що він із кількома депутатами ініціював створення у Верховній Раді міжфракційної групи — за Євразійський економічний союз [6]. Також ця ідея була втілена в інформаційний продукт для деяких ЗМІ. Наприклад, із 1 листопада два луганські телеканали почали демонструвати відеоролик, що рекламиє пропоновану керівництвом Росії ідею Євразійського союзу. У місті також було розміщено близько 20 билбордів із відповідними зображеннями [6];

- соціального. Серед поколінь, що народилися за часів СРСР, інтеграція до Євразійського Союзу, здебільшого, виглядає як повернення до звичного порядку речей. Центр Разумкова надає таку статистику: на запитання «яким інтеграційним напрямом має йти Україна?» варіант «вступ до Митного Союзу Росії, Білорусі та Казахстану» обрали 30,5 % респондентів [7]. 16,4 % не визначилися з відповіддю — цю групу людей за певних обставин (наприклад, через програш України у «газовій війні» та вмілу пропаганду російських ЗМІ, частина яких транслюється в Україні) можна віднести до прихильників Митного Союзу [7];

- культурного. Спільність українсько-російського (а часто — домінування російського над українським) медійного простору є фактором «згладження» культурних відмінностей між населенням двох країн, особливо у Східній та Південній Україні, де дуже часто світові новини сприймаються від російських телеканалів, а «російський шансон» є культурним фактором уніфікації світосприйняття між громадянами двох країн. Це призводить до того, що для значної частини населення України немає різниці між українцем та росіянином, що робить процес інтеграції України до російських geopolітичних структур значно простішим. Саме така культурна спорідненість як один із основних принципів ідентифікації частини населення України дозволяє, на думку О. Скребець, російським вченим розглядати можливість розділу України «на дві незалежні держави з перспективою входження східної та південної частин до складу майбутнього континентального союзу» [8, с. 277];

- економічного. Усю небезпеку для незалежності України від закладених ще під час СРСР «економічних зв'язків» між республіками колишнього Союзу обґрутував та проаналізував вчений української

еміграції Павло Штепа у своїй книзі «Московство»: Москва буде використовувати той факт, що українські товари залежатимуть від російського ринку як фактор політичного тиску на Київ [9]. Так, наприклад, 24 січня 2011 року РФ заборонила ввезення українських сирів на російську територію [10] а Комісія Митного союзу ухвалила впровадити до 26 червня 2014 року антидемпінгове мито у 26% на сталеві куті валки для прокатних станів походженням з України йдеться на сайті «Україна й СОТ» [11]. Українська металургія давно вже залежна від ринку збуту країн-членів Митного Союзу, особливо від Росії, оскільки не була проведена вчасна модернізація виробництва, що знижено б ціну на кінцевий товар та зробила його конкурентоспроможним на Європейському ринку збуту. Таким чином Москва підштовхує українську металургійну олігархію до більшої поступливості при перемовинах. Окрім того, триває раунд перемовин щодо ціни на газ, який давно використовується російською стороною як засіб політичного тиску.

Окрім того, слід ще раз підкреслити, що уряд РФ дотримується офіційно затвердженого Указом Президента РФ Стратегічного курсу РФ у відносинах з державами СНД від 14 вересня 1995 р., який у цілому спрямований на створення економічно і політично інтегрованого об'єднання держав. Цей документ спрямований на фактичне відновлення Радянського Союзу під егідою РФ [12]. «Доктрина Єльцина» передбачає право РФ здійснювати економічний, фінансовий, військово-політичний тиск на держави СНД, якщо будуть порушені права росіян у цих країнах. Держави СНД також розглядаються як сфера геостратегічних інтересів РФ, а отже, посилення впливу інших глобальних сил у цих країнах розглядається як загроза національній безпеці РФ. Згідно з цією позицією уряд РФ зацікавлений у підтримці тих політичних сил в Україні, які орієнтовані на реінтеграцію великої держави шляхом перетворення СНД у новий Союз.

Таким чином, всі ці фактори за умови відмови ЄС надати Україні членства та погіршення економічної ситуації всередині країни можуть підштовхнути український політичний клас до майбутньої євразійської інтеграції, що дозволить йому зберегтися при владі в Україні й зберегти свої фінансові потуги — досвід Білорусі доводить, що це чи не єдиний плюс від союзу з РФ. Мінус, однак, на думку автора, є набагато суттєвішим — окрім посилення культурного домінування Росії в Україні, такий крок може спричинити певні акції протесту (головним чином, з боку Західної та Центральної України), що може стати приводом до більшої авторизації українського політичного

режimu на зразок сучасного білоруського. Щоправда, українські правила більше схожі за своїм характером не на білоруських, а на ірландських, тому Україна ризикує у свій час отримати свою IPA (іншими словами, можливе відродження та перевтілення у новий тип українського національно-визвольного збройного руху, який вже мав місце в Україні у 20-30-их та 40-50-их роках минулого століття). У той же час можливість ймовірного розколу країни або початку тероризму на її території, на думку автора, не зупинять український політикум від можливої інтеграції до майбутнього Євразійського Союзу з тої причини, що без кредитів МВФ економіка не протримається, а позики з боку РФ можуть стати для українського політичного класу більш важливими, аніж ймовірні заворушення всередині країни. Okрім того, у випадку реалізації цього сценарію та появи руху опору, влада сподівається забезпечити відносний порядок за допомогою силових структур, перш за все МВС та СБУ, фінансування яких за роки правління діючого Президента значно збільшилось [13].

Тому єдиним фактором утримання від цього варіанта української інтеграції, на думку автора, є сподівання української влади на вступ до ЄС або гарантії вступу найближчим часом.

Література

1. Меркель в Давосі застерегла від надмірних вимог до її країни : Євроатлантика [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://euroatlantica.info/index.php?id=5112>.
2. До проекту резолюції ПАРЄ включено пункт про можливі санкції проти України : ZN,UA [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://news.dt.ua/POLITICS/do_proektu_rezolyutsiyi_pare_vklyucheno_punkt_pro_mozhlivyi_sanktsiyi_proti_ukrayini-96250.html.
3. Советский Союз- это та же Россия, но с другим названием : Информационно-аналитическая служба Русская линия [Електронный ресурс] // Режим доступу : http://ruskline.ru/news_rl/2011/10/18/sovetskij_soyuz_eto_ta_zhe_rossiya_no_s_drugim_nazvaniem/.
4. Военная доктрина Российской Федерации от 5.02.2010 г. : официальный сайт Президента РФ [Електронный ресурс] // Режим доступу : http://news.kremlin.ru/ref_notes/461
5. Окара А. Национальный интерес. Как не проиграть Украину / А. Окара // Российские вести. — 2004. — № 41. — С. 12.
6. Кому в Україні вигідний Євразійський союз? : Радіо Свобода Україна [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24399122.html>.
7. Яким інтеграційним напрямом має йти Україна? : результати соціологічного опитування Центру Разумкова [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.uceps.org/ukr/poll.php?poll_id=599.

8. Скребець О. Фактори дезінтеграції та реінтеграції в російсько-українських відносинах у поглядах російських політологів / О. Скребець // Політологічні записки : Збірник наукових праць. — 2011. — № 4. — С. 275-286.
9. Штепа П. Московство [Електронний ресурс] / П. Штепа. — Московство — Режим доступу : <http://moskovstvo.narod.ru/MOS/21.htm>.
10. Опіщенко продовжує атаку на українські сири : Україна й СОТ [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://wto.in.ua/index.php?start=1&get=3&id=2373>.
11. Митний союз впровадив російський антидемпінг на наші валки : Україна й СОТ [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://wto.in.ua/index.php?lang=ua&get=3&page=3>
12. Богатуров А. Три поколения внешнеполитических доктрин России [Електронный ресурс] / А. Богатуров // Международные процессы. — № 2 (26), 2011. — Режим доступу до журн. : <http://www.intertrends.ru/thirteen/005.htm>.
13. Бюджет 2012: пенсіонери платять за силовиків : РБК Україна [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.kyivpost.ua/opinion/blogs/byudzhet-2012-pensioneri-platyat-za-silovikiv-29602.html>

Проанализирован наиболее вероятный сценарий интеграционного развития Украины, а также определены причины возможного вступления Украины в будущий Евразийский Союз.

Ключевые слова: Евразийский Союз, Украина, Россия, интеграция, империя.

It was analyze the most likely scenario of the Ukrainian integration, as well as identify the reasons for the possible entry of Ukraine into the future Eurasian Union
Key words: Eurasian Aliens, Ukraine, Russia, integration, empire.

Самойлов Олексій Олегович — студент III курсу кафедри політології та міжнародних відносин Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Рецензент: проф. Новакова О. В.